

БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОЋ

– УПОРЕДНИ ПРИКАЗ МОДЕЛА У ЕУ –

Закон о бесплатној правној помоћи се налази већ дванаест година на споредном колосеку у Србији чекајући да неко коначно дā зелено светло за његово доношење и тиме значајно допринесе поштовању основних људских права. Овај Закон је иначе један од закона без којих се тешко може даље напредовати у преговорима за приступање ЕУ (поглавље 23 и 24). Наше мишљење је да је један од основних разлога зашто Закон о бесплатној правној помоћи (у даљем тексту: ЗБПП до данас није донет, висина средства коју је нужно издвојити у те сврхе из буџета Републике Србије на годишњем нивоу.

Иначе, рад на овом закону у Србији је пропратио „сукоб“ и оштра расправа између невладиног сектора и адвокатури, који је по нама наметнут споља, а пре свега из разлога интереса невладиних организација из ЕУ које одавно имају своје „филијале“ у Србији. У претходном периоду ове невладине организације су најчешће своје активности обављале изван законског оквира у одређеним стварима, пре свега, у пружању бесплатне правне помоћи (у даљем тексту: БПП) грађанима или појединим вулнерабилним друштвеним групама. Ово посебно са разлога што је Уставом Србије у чл. 67. предвиђено да правну помоћ грађанима пружају адвокатура и јединице локалне самоуправе. Та одредба у Уставу Србије није случајна, нити је случајно ова одредба унета у Поглавље „Људска и мањинска права“. Основно људско право је да грађани имају право ма ефикасну и делотворну правну помоћ, а држава мора да створи услове да грађани то своје право и остваре. Зато, по нама, правну помоћ треба да примарно пружа адвокатура која је уређена професија, има своје дисциплинске органе и Кодекс професионалне етике и висок ниво стручности за пружање правне помоћи и закључене полисе осигурања од евентуалне штете која би могла бити нанета у обављању професионалне делатности.

Невладине организације, правне клинике и други облици организовања пружања бесплатне правне помоћи су, пре свега,

неуставни и незаконити. Сви они су покушали да кроз доношење Закона о бесплатној правној помоћи „легализују“ своју делатност на том плану, иако и они у свом раду ангажују адвокате мимо или ван утицаја и контроле адвокатске коморе, а што представља проблем успостављања делотворног система одговорности за квалитет пружене помоћи. Без организованог учешћа адвокатске коморе као обавезног струковног удружења адвоката, одговорност за квалитет пружене правне помоћи је апстрактна, уопштена, а не конкретна и без адекватних мерила и критеријума за утврђивање евентуалне одговорности за штетне последице које би грађани могли да претрпе. Наравно, адвокатура је благовремено приговорила и истрајно указује да је покушај уређење система бесплатне правне помоћи на овај начин неуставан и самим тим незаконит, а целокупан систем тако евентуално организоване бесплатне правне помоћи неодржив. Држава је једва дочекала тај приговор да одложи доношење закона до измена Устава и да за кашњење у доношењу Закона о бесплатној правној помоћи „окриви“ адвокатуру, иако су стварни разлози, како смо напред указали, други.

Адвокатска комора Србије (у даљем тексту: АК Србије) већ дуги низ година у радној групи за израду Закона о бесплатној правној помоћи има своје представнике. У овом тренутку то су адвокати Јасмина Павловић и Зоран Лончар из Адвокатске коморе Београда и Биљана Бјелетић из Адвокатске коморе Војводине, а и аутор овога текста је својевремено био члан те радне групе. У сваком случају, због важности овога закона за грађане Србије и њихова људска права, српска адвокатура будно прати рад и активно учествује у изради и доношењу овога закона.

Управо због значаја ове теме, САВЕТ АДВОКАТСКИХ КОМОРА ЕВРОПЕ (ЦЦБЕ) је, на молбу АК Србије, у току прошле године сачинио упитник у погледу бесплатне правне помоћи у готово свим земљама чланицама ЕУ који садржи кључна питања и одговоре који се тичу организације бесплатне правне помоћи у њиховим државама. Као представник АК Србије у овој организацији недавно сам добио ову евалуацију са којом желим да упознам адвокатску али и свеукупну стручну јавност.

ЗЕМЉЕ ЕУ КОЈЕ СУ УЧЕСТВОВАЛЕ У ИСПИТИВАЊУ

Одговоре на питања у упитнику су дале следеће државе: Андора, Аустрија, Белгија, Бугарска, Хрватска, Кипар, Чешка, Данска, Естонија, Финска, Француска, Немачка, Грчка, Мађарска, Исланд, Ирска, Италија, Латвија, Лихтенштајн, Литванија, Луксембург, Малта, Холандија, Норвешка, Португал, Румунија, Словенија, Словачка, Шпанија, Шведска, Швајцарска, Велика Британија и Шкотска.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ У СПРОВЕДЕНОМ ИСПИТИВАЊУ

У прилогу овога текста се налази комплетан документ ЦЦБЕ, односно упитник који је од стране Секретаријата прослеђен земљама чланицама. Цео документ је веома обиман и детаљно обрађује ову материју која је од велике важности за људска права. Нека од важнијих питања која се појављују у овом упитнику су: Ко су пружаци БПП? Да ли су пружаоци БПП независни? Да ли постоји регистар пружалаца БПП и ко га води? Који је буџет за БПП? Које су тарифе за БПП? Итд.

Из добијених одговора, пре свега, се намеће чињеница да се дословно у свим одговорима, у свим облицима организовања система БПП, на првом месту међу пружаоцима БПП појављује адвокатура. У највећем броју европских земаља адвокатура је искључиви пружалац БПП, док се у једном мањем броју земаља као пружаоци БПП појављују и НВО, јавни правозаступници, запослени у специјализованим државним установама за пружање БПП, нотари, извршитељи, рачуновође, финансијски ревизори и порески саветници. Ова друге европске земље су у изразитој мањини, а оно што је посебно примећено јесте да је тај модел примењен у земљама које су се недавно придружиле ЕУ, али и у Француској, Немачкој, Норвешкој.

У приложеном документу можете наћи низ интересантних одговора који се тичу неопходног буџета и тарифе, али и о томе ко води регистар пружалаца БПП. Закључићемо да у неким земљама такве регистре води Министарство правде које и одређује многе друге ствари у организацији БПП иако су примарни пружаоци адвокати (као што је случај са Бугарском). У Бугарској постоји посебна Агенција

при Министарству правде – канцеларија за пружање бесплатне правне помоћи која има свог директора и сарађује директно са националном Адвокатском комором Бугарске. Током 2016.г. аутор овога текста је имао састанак у Софији са председницом АК Бугарске, госпођом Ралицом Нгенцевом и директорком канцеларије при Министарству правде Бугарске за БПП. Оно што смо приметили као недостатак јесте да је учешћем Министарства правде доведена у питање независност адвоката који пружају БПП, а тог мишљења смо и данас. Као позитивне примере истичемо примере Шпаније Андоре и Аустрије где је целокупна организација БПП у рукама Адвокатуре као гаранција стручности и независности пружалаца БПП грађанима. Редослед додељивања адвоката, буџет, тарифе – све је у рукама адвоката.

Посебно интересовање у приложеном доументу ће свакако изазвати нови трендови у пружању БПП и изазови и отворена питања која су посебно обрађена у документу.

У сваком случају, мишљења смо да је упитник ЦЦБЕ-а добијен у правом тренутку на корист грађанима и адвокатури у Србији и биће важан аргумент у даљем раду наших представника у радној групи за израду Закона о бесплатној правној помоћи.

У Београду, 27.10.2017.г.

Драгољуб Ј. Ђорђевић, адвокат у Београду
Представник АК Србије
у Савету адвокатских комора Европе